

БЕЗПЕРЕРВНІСТЬ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ
СТУДЕНТІВ ЯК ВИМОГА СЬОГОДЕННЯCONTINUITY OF SOCIO-ECONOMIC TRAINING
OF STUDENTS AS TODAY'S REQUIREMENTS

У статті наголошено на доцільності організації безперервної професійної підготовки студентів у процесі вивчення дисциплін соціально-економічного циклу. Основна увага зосереджена на безперервній професійній підготовці майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності у системі «коледж – університет». Акцентовано увагу на тому, що майбутній менеджер соціокультурної діяльності, котрий вивчає дисципліни соціально-економічного циклу, повинен уміти: приймати рішення і вибирати стратегію діяльності з урахуванням наукових і культурних досягнень; толерантно ставитися до представників різних культур, релігій; забезпечувати дотримання основних прав і свобод особистості, володіти основами соціологічного аналізу соціальних процесів; обирати стратегії економічної поведінки для організації своєї професійної діяльності. належний рівень соціально-економічної підготовки забезпечує не тільки здатність фахівця ефективно вирішувати суто професійні завдання, але й допомагає формувати цілісне усвідомлення соціально-економічної складової частини професійної діяльності, що є необхідною умовою конкурентоспроможності та професіоналізму. Висвітлено підходи науковців до висвітлення сутності безперервної професійної підготовки та перераховано головні постулати безперервної освіти у методологічному аспекті. З'ясовано, що безперервна освіта реалізується шляхом формування потреби особистості до самонавчання та саморозвитку; розробки інтегрованих навчальних планів та програм для підготовки кваліфікованих фахівців; створення системи навчальних закладів для забезпечення освіти дорослих відповідно до потреб особистості та ринку праці. Проаналізовано практичні підходи та умови організації безперервної професійної підготовки студентів спеціальності «028 Менеджмент соціокультурної діяльності», що продовжують здобувати вищу освіту у Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка.

Ключові слова: освіта, професійна підготовка, безперервність, соціально-економічна підготовка, менеджери соціокультурної діяльності, коледж, університет.

The article emphasizes the expediency of organizing continuing professional training of students in the process of studying the disciplines of the socio-economic cycle. The focus is on the continuing professional training of future managers of socio-cultural activity in the college-university system. It is emphasized that the future manager of socio-cultural activity studying the disciplines of the socio-economic cycle should be able to: make decisions and choose a strategy of activity taking into account scientific and cultural achievements; tolerant attitude towards representatives of different cultures, religions; to ensure respect for fundamental rights and freedoms of the individual, to have the basics of sociological analysis of social processes; to choose strategies of economic behavior for the organization of the professional activity. Adequate level of socio-economic training provides not only the ability of the specialist to effectively solve purely professional tasks, but also helps to form a holistic awareness of the socio-economic component of professional activity, which is a prerequisite for competitiveness and professionalism.

The approaches of scientists to the coverage of the essence of continuing professional training and the main tenets of continuing education in the methodological aspect are outlined. It has been found out that continuing education is realized through the formation of a person's need for self-study and self-development; the development of integrated curricula and programs for the training of qualified professionals; creating a system of educational institutions to provide adult education in accordance with the needs of the individual and the labor market. Practical approaches and conditions of organization of continuing professional training of students of the specialty "028 Management of socio-cultural activity", who continue to get higher education at the Ternopil Volodymyr Hnatyuk National Pedagogical University, are analyzed.

Key words: education, professional training, continuity, socio-economic training, managers of socio-cultural activity, college, university.

УДК 378.046-021.68:32/33
DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085-2019-19-1-26>

Калаур С.М.,

докт. пед. наук, доцент,
доцент кафедри соціальної педагогіки
і соціальної роботи
Тернопільського національного
педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка

Постановка проблеми у загальному вигляді.

Освіта нині розглядається як ефективний катализатор соціальної мобільності та виступає новою соціокультурною технологією становлення і розвитку особистості професіонала. Саме освіта серед численних систем координат, за якими відбувається відтворення соціального простору, відіграє вагомую роль, адже вона дає змогу оволодіти певними соціальними статусами й отримати належний рівень професійної підготовки.

У Концепції розвитку освіти України на період 2015–2025 рр. в Україні наголошено на тому, що для якісного наповнення ринку праці кваліфіко-

ваними фахівцями необхідна системна реформа освіти, яка має бути предметом суспільного консенсусу, розуміння того, що освіта – це один з основних важелів цивілізаційного поступу й економічного розвитку. Наголосимо на тому, що професіогенез, який активно проходить у нашій країні, призвів до суттєвих змін і появи нових професій у соціальній сфері. Саме до таких нових професій відносимо професію менеджера соціокультурної діяльності. У публікації Я. Мартинишина та О. Костюченко наголошено на тому, що сутність цієї діяльності полягає у спрямуванні на активне функціонування особистості в конкретному соці-

альному середовищі, на формування її соціально-культурного статусу, вибір і проведення адекватних форм її участі в соціокультурних процесах [1].

Відзначимо, що сучасні світові тенденції провокують доволі нестандартні професійні ситуації, які мають комплексний характер і зачіпають інваріанти діяльності в соціальній, політичній та економічній сфері. Адекватно вирішувати ці питання в сучасних умовах можуть лише такі майбутні менеджери соціокультурної діяльності, у яких сформовані не тільки професійні вміння та навички але й якісно новий тип соціально-економічного мислення. Усе це можна отримати лише на основі ґрунтовної соціально-економічної підготовки, яка буде безперервною.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Теоретичні та практичні питання соціально-економічної освіти досліджувалися у працях А. Абрамова, Ф. Горелик, Ю. Васильєва, І. Ісаєва, Н. Мурадової, Г. Нагорної, І. Прокопенко, Б. Шемякіна, Є. Шиянова та ін. У ході дослідження з'ясовано, що ключові аспекти проектування професійної підготовки фахівців у сучасних умовах безперервної освіти присвячені публікації І. Зязюна, Н. Ничкало, В. Поліщук, А. Нісімчука, Л. Сігаєвої, А. Фурмана та ін. Однак ще й нині не усі питання безперервної соціально-економічної підготовки студентів, що здобувають фах менеджера соціокультурної діяльності повністю не розкрито.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Результати аналізу нормативних документів, які є провідними у професійній підготовці майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності засвідчують, що вони повинні володіти вміннями соціально-економічного змісту, а саме: використовувати знання про соціальні процеси в суспільстві для формування взаємовідносин під час організації дозвілєвих заходів; використовувати основи економічної науки при вирішенні професійних завдань; самостійно вдосконалювати соціально-економічні знання для особистого фахового розвитку та підвищення професійного рівня; застосовувати методи економічного аналізу для визначення ефективності заходів, які будуть організовані; орієнтуватися в сучасній ситуації, яка склалася у Європі у політичній, економічній сферах та ін. Зважаючи на той факт, що спеціальність 028 Менеджмент соціокультурної діяльності є доволі новою (введено з 2017 р.), то означене коло питань не повністю досліджене як з теоретико-методичного контексту, так і з практичної площини.

Мета статті – проаналізувати теоретико-методичні аспекти безперервної підготовки студентів у системі коледж-університет.

Виклад основного матеріалу. Освіта є однією з найважливіших складових в сучасному українському суспільстві, адже із паритетних, в соціальній структурі, перетворюється в пріоритетну,

оскільки стає глобальним фактором розвитку. Вважаємо, що «цей факт обумовлений якісно новим масштабом детермінованого впливу освіти на формування реаліїв суспільства. У цьому контексті професійна підготовка майбутніх фахівців розглядається у якості надання освітніх послуг, що реалізується в під час освітньої діяльності» [2, с. 117].

У нашому розумінні соціокультурна діяльність є комплексом інноваційних освітніх технологій, що забезпечують утвердження культурних цінностей у суспільстві серед різних вікових і соціальних верств населення і комфортне протікання процесів соціалізації. Як доводить Н. Кочубей, менеджмент соціокультурної діяльності є системою дій, що відображає цілі і функції державної політики в галузі культури і дозвілля, визначає шляхи, методи і засоби їх реалізації; є керованим суспільством і його соціальними інститутами процесом залучення людини до культури й активного включення самої людини в цей процес [5]. Тобто у найбільш загальному контексті майбутній фахівець соціально-культурної сфери має бути готовий до самовдосконалення під час організації дозвілєвої діяльності та повинен узяти на себе місію виховання активного, ініціативного, самостійного громадянина, освіченої, культурної людини.

Відповідно, майбутній бакалавр чи магістр, який здобуває освіту за спеціальністю 028 Менеджмент соціокультурної діяльності та вивчає дисципліни соціально-економічного циклу повинен уміти:

- приймати рішення і вибирати стратегію діяльності з урахуванням наукових і культурних досягнень, загальнолюдських цінностей;
- толерантно ставитися до представників різних культур, релігій;
- забезпечувати дотримання основних прав і свобод особистості, володіти основами соціологічного аналізу соціальних процесів;
- обирати оптимальні стратегії економічної поведінки для організації своєї професійної діяльності.

Отже можна констатувати, що належний рівень соціально-економічної підготовки забезпечує не тільки здатність фахівця ефективно вирішувати суто професійні завдання, але й допомагає формувати цілісного усвідомлення соціально-економічної складової професійної діяльності, що є необхідною умовою конкурентоспроможності та професіоналізму.

Ми [6] переконані у тому, що освіта майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності має бути безперервною. Безперервну освіту трактують сьогодні як «спосіб життєдіяльності людини, процес здобуття нею необхідних знань, набуття умінь, навичок і якостей у міру виникнення потреби в них, що відбувається протягом всього життя людини» [7, с. 329].

Зокрема, на основі праць науковців [8; 9] виділено основні постулати безперервної освіти:

- охоплення освітою усього життя;
- наявність «вертикальної» (спадкоємність між окремими етапами та рівнями освіти) та «горизонтальної» (узгоджена дія соціальних інститутів – школи, сім'ї, неформального оточення, ЗМІ) інтеграції;
- взаємозв'язок загальної та професійної освіти;
- відкритість і гнучкість освіти;
- різноманітність змісту, засобів, методик, що використовуються під час навчання та надання можливості студентам вільного їх обирати;
- наявність механізмів стимулювання мотивації особи до навчання як із боку матеріальних умов життя суспільства, так і через вплив культури та духовно-моральних цінностей.

Зупинимось на практичних аспектах організації безперервної підготовки майбутніх фахівців. Так, у Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка лише у 2018 р. розпочалася професійна підготовка бакалаврів за спеціальністю 028 Менеджмент соціокультурної діяльності. Беручи до уваги той факт, що у коледжах фахівців спеціальності 028 Менеджмент соціокультурної діяльності розпочали готувати також недавно (з 2017 р.), то така підготовка має бути безперервною, що забезпечить можливість учням коледжів продовжити освіту у закладах вищої освіти (ЗВО). У практичному контексті з метою забезпечення такої безперервності освітнього процесу було укладено угоди про співпрацю з двома коледжами (Теребовлянським коледжем культури і мистецтв, а також Калуським коледжем культури і мистецтв). Ці навчальні заклади здійснюють підготовку молодших спеціалістів спеціальності 028 Менеджмент соціокультурної діяльності за такими освітніми програми як: народне пісенне мистецтво; народне інструментальне мистецтво (Народні інструменти); Видовищно-театралізовані заходи. Тобто, на підставі таких угод про співпрацю, яка передбачала узгодження навчальних планів та програм професійної підготовки з метою уникнення повторів, учні коледжів отримали реальну можливість продовжити навчання у ЗВО.

З методологічної позиції безперервну професійну підготовку розглядаємо як специфічний соціокультурний інститут, через який здійснюється трансляція спеціалізованого соціального та культурного досвіду, накопиченого суспільством. Наголосимо на тому, що у «загальнонауковому контексті вона передбачає дві стратегії: по-перше, освіту як процес і результат оволодіння певним стандартизованим змістом освіти у формі знань, умінь, навичок, компетентностей і компетенцій; по-друге, освіту як безперервний процес розвитку, становлення особистості, що передбачає формування

мотиваційної сфери, пізнавальних здібностей, соціально і професійно важливих якостей» [2, с. 116].

Таким чином, ми [3] переконані у тому, що професійна підготовка студентів це процес і результат формування готовності до певної професійної діяльності, яка здійснюється на основі оволодіння доцільною сукупністю спеціальних знань, умінь і навичок, що базується на вивченні широкого спектру професійно орієнтованих дисциплін, а також практичної підготовки безпосередньо за обраним профілем спеціальності.

Наголосимо, що сучасна безперервна освіта, як констатують Т. Алексєнко й В. Аніщенко [4], реалізується шляхом:

- формування потреби особистості до самонавчання та саморозвитку;
- розробки інтегрованих навчальних планів і програм для підготовки кваліфікованих фахівців;
- створення системи навчальних закладів для забезпечення освіти дорослих відповідно до потреб особистості та ринку праці.

Відзначимо, що усі висвітлені шляхи є доступними в організації професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності у Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка на основі концепції безперервної освіти.

Головне завдання безперервної освіти має чітку соціально-педагогічну спрямованість, яка передбачає створення необхідних умов для професійного і особистого розвитку майбутніх менеджерів соціокультурної сфери на основі врахування індивідуальних здібностей, мотивів, інтересів і ціннісних установок. Вважаємо, що реалізація безперервної професійної підготовки безпосередньо пов'язана із можливістю інтеграції та професійного поступу студентів на індивідуально-особистісному рівні. Відзначимо, що безперервність фахового становлення майбутніх кадрів, які організовуватимуть культурне дозвілля, доцільно розглядати на основі перспективи нарощування повноти об'єму теоретичних знань та практичних умінь і навичок на суб'єктному рівні, а також через формування інформативно-змістового простору професійного зростання для кожного зі ступенів безперервної освіти.

Науково-технічний розвиток, а також структурні зміни у суспільстві висувають нові вимоги до організації безперервної освіти, а тому існує потреба у впровадженні концепції безперервності, яка, головним чином, детермінована розвитком особистих і професійних якостей майбутніх менеджерів соціокультурної сфери в системі «коледж-університет». Зокрема, у методологічній площині ця концепція може стати дієвою лише за таких умов, як:

- реальне запровадження в освітній процес принципів неперервності та наступності професійної підготовки майбутніх фахівців;

– налагодження педагогічного супроводу та психолого-педагогічної підтримки для учнів коледжів, які прийшли продовжувати навчання у ЗВО;

– узгодження навчальних планів підготовки майбутніх фахівців під час навчання в коледжі та ЗВО;

– виважене поєднання теоретичної та практичної складової під час професійної підготовки, а також узгодження традиційних підходів до освітнього процесу із педагогічними інноваціями.

Провідним орієнтиром під час організації освітнього процесу студентів спеціальності 028 Менеджмент соціокультурної діяльності у Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка став пріоритет формування професіоналізму і можливості його варіативного наповнення у відповідності із теоретичним і практичним досвідом. У центрі уваги науково-викладацького складу двох факультетів (Факультет педагогіки і психології та факультет мистецтв) перебуває розвиток у майбутнього менеджера соціокультурної діяльності, а також стимулювання прагнення студентів до освітньої діяльності у поєднанні з установкою на постійне професійно-особистісне самовдосконалення, професійний і особистісний розвиток. Така цілеспрямована діяльність сприятиме саморегуляції активності майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності під час навчання та підвищить цінність та результативність їхньої навчально-пізнавальної діяльності, а також забезпечить безперервність професійної підготовки.

Висновки. Таким чином, педагогічна концепція організації неперервності майбутніх фахівців спеціальності 028 Менеджмент соціокультурної діяльності полягає не стільки в організації неперервного освітнього процесу, скільки в цілеспрямованому та поступовому поєднанні професійних компетентностей, які б змогли забезпечили високий рівень професіоналізму майбутньому фахівцеві під час організації дозвілля. У нашому розумінні неперервна професійна підготовка майбутніх фахівців на сучасному етапі розвитку професійної освіти розглядається як важливий інструмент зниження рівня негативних наслідків глобальної кризи як в освіті, так і в соціальній сфері. Вважаємо, що у контексті ефективної організації освітнього процесу в системі «коледж-університет» першочерго-

вим є проектування неперервності навчання, яка дасть можливість майбутнім менеджерам соціокультурної діяльності зробити вагомий крок в контексті особистісного та професійного становлення та самореалізації, а також вдосконалить навички самоосвітньої діяльності.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Біла книга національної освіти України / Т.Ф. Алексєєнко, В.М. Аніщенко ; за ред. В.Г. Кремена ; [НАПН України]. Київ : Інформаційні системи, 2010. 340 с.
2. Калаур С.М. Педагогічна концепція організації неперервності освіти майбутніх фахівців соціальної сфери. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Педагогіка. Соціальна робота.* Ужгород, 2015. Вип. 36. С. 71–77.
3. Калаур С.М. Філософсько-методологічні засади організації освітньої підготовки майбутніх фахівців соціономічних професій. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Педагогіка. Соціальна робота.* Ужгород, 2017. Вип. 2 (41). С. 115–118.
4. Кочубей Н.В. Соціокультурна діяльність : навчальний посібник. Суми : Університетська книга, 2015. 122 с.
5. Мартинишин Я.М., Костюченко О.В. Проектний менеджмент як стратегічний інструмент розвитку соціокультурної сфери. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв.* Культурологія. 2018. № 4. С. 84–89.
6. Калаур С.М. Неперервність професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності в системі коледж-університет як вимога часу. *Соціально-освітні домінанти професійної підготовки фахівців соціальної сфери та інклюзивної освіти*: збірник наукових статей / Бердянський державний педагогічний університет ; укладач Петровська К.В. Бердянськ, 2019. С. 68–72.
7. Сігаєва Л.Є. Підвищення кваліфікації фахівців як складова неперервної професійної освіти. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика* : збірник наукових праць / за ред. І.А. Зязюна, Н.Г. Нічкало та ін. Київ, 2000. С. 319–363.
8. Нічкало Н.Г. Теоретико-методологічні проблеми і перспективи розвитку досліджень з неперервної професійної освіти. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика* : збірник наукових праць / за ред. І.Я. Зязюна, Н.Г. Нічкало. Київ, 2001. Ч. I. С. 35–43.
9. Хартія про ціложиттєве навчання. URL: <http://www.eu-edu.org/news/info/87>.